

Na 20 jaar politieke onafhankelijkheid op weg naar echte vrijheid

Senegal: president, par

Ruim vijf miljoen Senegalezen bevolken de Westafrikaanse republiek Senegal, een land dat qua oppervlakte 5½ maal Nederland is. Senegal dat in 1960 na een lange periode van Franse overheersing onafhankelijk werd, kent sindsdien een betrekkelijk stabiel politiek klimaat. Twintig jaar lang werd het land bestuurd door één en dezelfde president, de internationaal bekende Léopold Sedar Senghor. Hij deed dat aanvankelijk met zeer strakke hand. Hoewel er beslist geen sprake was van een bloedige dictatuur en het aantal politieke gevangenen betrekkelijk beperkt bleef, werden de politieke en burgerlijke vrijheden van de Senegalezen bij tijd en wijle stevig genuilkorfd. Vrijblijvend praten over politiek was altijd mogelijk (en Senegalezen doen dat graag en veel), maar de mogelijkheden om daadwerkelijk uiting te geven aan onvrede met het overheidsbeleid waren lange tijd nihil. Tot 1974 was er één politieke partij, één met die partij verbonden vakbond, één door de overheid gecontroleerd dagblad en geen nationale opiniepers. Radio en televisie waren monopolie van de staat en zij zijn dat tot op heden gebleven. Maar de laatste jaren zijn het partijstelsel en de geschreven pers in een stroomversnelling gekomen.

POLITIEKE PARTIJEN

Sinds de onafhankelijkheid was de oprichting van politieke partijen een grondwettelijk gegarandeerde vrijheid. Dat Senegal desondanks zo lang een eenpartijstaat bleef, was te wijten aan het juridische en politieke vernuft van Senghor: oppositiepartijen werden spoedig na hun oprichting ontbonden of overgehaald om met de regeringspartij te fuseren. Nadat echter in 1974 Senghor voor het eerst sinds lange tijd een oppositiepartij had toegestaan politieke activiteiten te ontplooiën, kondigden zich weldra vele andere partijen aan met een verzoek om officiële erkenning. Uit vrees voor een ongeremde groei van het aantal partijen werd in 1976 de grondwet gewijzigd: het aantal partijen werd op een maximum van drie gesteld en deze partijen werden gedwongen zich te persen in het keurslijf van één van de drie, bij de wet vastgestelde, officiële ideologieën: liberaal, socialistisch en communistisch of marxistisch-leninistisch. Later, in 1979, kwam daar nog een conservatieve stroming bij. Zo ontstonden er vier erkende partijen: de socialistische PS (Parti Socialiste) van Senghor, die sinds de verkiezingen van 1978 73 van de 100 parlementszetels bezet; de liberale PDS (Parti Démocratique Sénégalais) die de overige 17 zetels in het

parlement inneemt; de communistische PAI (Parti Africain de l'Indépendance); en de conservatieve MRS (Mouvement Républicain Sénégalais).

De strijd om deze officiële erkenning is niet zonder slag of stoot verlopen. Zo ontstond er binnen de linkse PAI onenigheid over de vraag wie deze partij moest vertegenwoordigen. Het resultaat was een scheuring en het naast elkaar bestaan van een erkende en een niet-erkende PAI. Een andere partij, de RND (Rassemblement National Démocratique) van de in Senegal zeer populaire Cheikh Anta Diop, werd op tamelijk dubieuze juridische gronden evenmin erkend. Daarnaast ontstonden er verschillende splintergroeperingen van velerlei politieke signatuur, die alle gedwongen werden min of meer in de illegaliteit te blijven opereren.

PERSWETGEVING

Het feit dat een politieke beweging niet kan bogen op een officiële status betekent echter niet dat zij ook monddood is. Elders in dit blad kan men lezen dat de Senegalese pers in de laatste jaren sterk ontwikkeld is en dat óók de tegenstanders van het regiem vaak over een eigen spreekbuis beschikken.

De regering is echter nogal geschrokken van wat zij noemt 'de wildgroei binnen de nationale pers' en is daarom in 1979 met een nieuwe perswet gekomen, die de persvrijheid en bewegingsvrijheid van de journalisten in toom moet houden. Tot 1979 werd het hoofdbestanddeel van de Senegalese perswetgeving gevormd door een Franse wet uit 1881, die in de koloniale tijd ook in de overzeese gebiedsdelen van Frankrijk van toepassing was en na de onafhankelijkheid niet werd afge-

schaft. De nieuwe Senegalese perswet betekende geen revolutionaire breuk met het koloniale verleden: 79 van de in totaal 89 artikelen zijn direct geïnspireerd door de Franse wet. Maar juist de nieuwe en de aangepaste artikelen maken een verscherpt toezicht op de massamedia in Senegal mogelijk.

Zo is de geschreven pers in Senegal voortaan onderworpen aan een tweevoudige controle. Allereerst aan die van de Nationale Perscommissie waarvan de samenstelling zodanig is dat de overheid daarin altijd het laatste woord heeft. Deze commissie moet beoordelen of een krant of tijdschrift aan de wettelijke voorschriften voldoet. Een blad moet ondermeer een persorgaan in de zin van de wet zijn en periodiek verschijnen. De directie moet bij de overheid bekend zijn en vóór verschijning van elk nummer moeten vijf, door de directeur getekende, exemplaren worden ingeleverd bij de ministeries van voorlichting, binnenlandse zaken en justitie en bij het parket.

De tweede vorm van toezicht wordt uitgeoefend door de financiële controlecommissie. Dit toezicht is ingesteld uit angst dat vreemde mogendheden (met name links georiënteerde landen als Algerije en Libië) de publieke opinie in Senegal trachten te beïnvloeden.

Voor buitenlandse tijdschriften geldt een aantal speciale, extra beperkende, bepalingen. De ministers van binnenlandse zaken en van voorlichting kunnen de verspreiding daarvan eenvoudig verbieden. Ook voor de individuele journalist houdt de nieuwe perswet gevaar in. Zij kunnen in het vervolg hun beroep alleen maar uitoefenen als zij een perskaart hebben. Deze wordt door de eerder genoemde Nationale Perscommissie verleend voor één jaar, waarna alleen de werkgever verlenging kan aanvragen.

Naast deze speciale bepalingen uit de perscode heeft de journalist in Senegal rekening te houden met het wetboek van strafrecht, waarin belediging en smaad strafbaar worden gesteld. De stelling dat 'openbare' figuren beter tegen een stootje zouden moeten kunnen ('public speech'!) wordt door de Senegalese wetgever niet onderschreven. Belediging en smaad jegens leden van de rechterlijke macht, het leger, de regering, het parlement en ministeries worden juist zwaarder gestraft dan belediging en smaad jegens particulieren. Vooral sinds de spectaculaire groei van de binnenlandse pers is het aantal smaadprocessen in Senegal sterk toegenomen!

Al met al steekt de situatie van de geschreven pers in Senegal betrekkelijk

... probleem geschreven pers:
70% is nog analfabeet ...

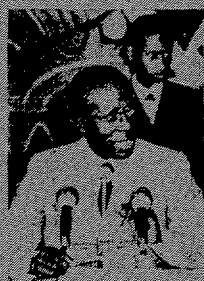
door
Gerti
Hesselting

jen en pers

le soleil

LE PRESIDENT SENGHOR PART

Il nous a confirmé que c'est pour la fin du mois

L'information socialiste en février prochain

Rendez-vous à Paris

.. Le Soleil; eindelijk officieel: Senghor part ..

gunstig af bij die in de meeste andere Afrikaanse landen. Toch doet de overheid er weinig om een pluriforme pers te steunen en zo mogelijk te vergroten. Integendeel, de beperkingen op de grondwettelijk gegarandeerde persvrijheid maken de huidige verscheidenheid nogal pre-air. En, we hadden het over de Franstalige pers. Op het gebied van de rurale pers, pers in de inheemse talen, heeft Senegal in tegenstelling tot een aantal andere Afrikaanse landen, tot op heden niets gedaan.

TWAALF TALEN

Als ontwikkelingsland kampt Senegal met een probleem dat de geschreven pers onder zware druk plaatst: zeker 70% van de bevolking kan lezen noch schrijven. Dit probleem wordt nog versterkt doordat de officiële taal in Senegal die van de voormalige kolonisator is. En diezelfde ongeletterde bevolking begrijpt geen Frans. De geschreven pers, die op een enkele uitzondering na in het Frans is gesteld, bereikt dus slechts de kleine geletterde elite die voor het merendeel in de grote steden woont. De rest van de bevolking - de boeren en vissers, de ongeschoolde stedelingen, vrijwel alle vrouwen - spreekt één of meer van de 12 inheemse talen. Eén van die talen, het

Wolof, kan men gerust de nationale taal noemen, want zeker 80% van de Senegalezen beheerst die taal voldoende om daarin onderling te kunnen communiceren. Slechts een enkel blad, zoals Taxaw (spreek uit: Tagaw), het partijblad van de RND, neemt een samenvatting in het Wolof op.

Sinds kort wordt het probleem van de meertaligheid door de Senegalese overheid met enige voortvarendheid aangepakt. Naast het Wolof kregen nog vijf inheemse talen de officiële status van nationale taal. Maar veel verbetering bracht deze erkenning nog niet. En er zijn strenge spellingsvoorschriften. Het zal geen verwondering wekken dat met name de oppositie deze schrijfwijzet stevig bekritiseert . . . in het Frans!

NAAR EEN NIEUW TIJDPERK?

Op 31 december 1980 nam de kleine gebilde Senghor afscheid van de Senegalese politiek. Zijn grondwettelijke opvolger, de zeer lange en magere Abdou Diouf, had al jaren zijn president op een nauwelijks opvallende wijze gediend in diverse functies, de afgelopen jaren als eerste minister. Al spoedig na zijn ambtsaanvaarding als tweede president van Senegal liet Diouf blijken dat hij niet langer in de schaduw van zijn voorganger wilde staan. Twee van de vele maatregelen die hij inmiddels heeft doorgevoerd, zijn in dit verband het vermelden waard.

In januari werd een nationaal congres bijeengeroepen om het stagnerende Senegalese onderwijs door te lichten. Voor de eerste keer werd de kritische vakbond van onderwijzers, die tot dan toe voortdurend met repressie en ontbinding was bedreigd, als gesprekspartner erkend. Eén van de belangrijkste besluiten van het congres is dat de alfabetisatie in de toekomst niet langer in het Frans, maar in de nationale talen zal plaatsvinden. Als dan ook nog de sancties op de overtreding van de spellingsregels worden afgeschaft, dan zijn in elk geval alvast enkele obstakels opgeruimd voor de ontwikkeling van een echte nationale pers in Senegal die ook de boeren, vissers, arbeiders en vrouwen kan bereiken.

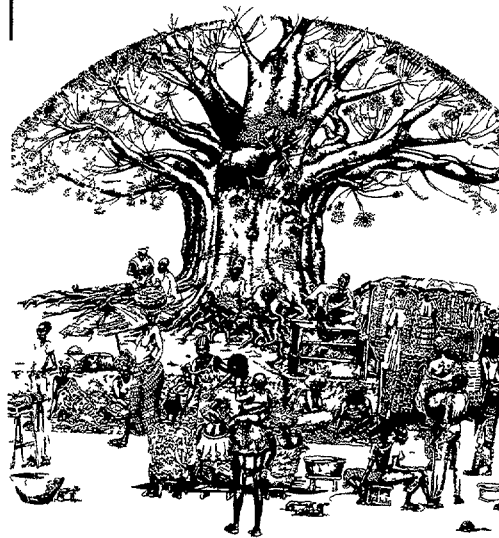
Een tweede maatregel vond in april plaats. Het geforceerde politieke vierstroomland werd afgeschaft en de vrijheid om politieke partijen op te richten werd in ere hersteld. Wel is nog registratie vereist en moet een partij om geregistreerd te worden voldoen aan een aantal voorwaarden. Nagenoeg alle niet-erkennde partijen hebben de officiële status aangevraagd. Over de meeste ervan is inmiddels positief beslist.

De toekomst moet leren of de nieuwe president deze maatregelen door andere noodzakelijke vernieuwingen zal laten volgen en of hij daarbij de vereiste nationale en internationale steun verkrijgt. Met andere woorden: is Senegal twintig jaar na de verkrijging van de politieke onafhankelijkheid, op weg naar de werkelijke onafhankelijkheid?

'Radio Baobab' het belangrijkste medium

Krant, radio en televisie zijn niet de belangrijkste media in Senegal. Het volk heeft zijn 'Radio Baobab', het Senegalese lopend vuurtje. Gezeten onder de schaduwrijke apebroodboom, de baobab, vertellen de mensen elkaar het laatste nieuws en de nieuwste roddels. Andere benamingen voor deze oudste vorm van communicatie zijn Radio Can Can en Radio Building. Met de laatste term wordt bedoeld op het gebouw waar de meeste ministeries gevestigd zijn en waar nogal eens wat wil uitlekken. Het aftreden van Senghor in januari b.v. was al maanden bekend voordat Le Soleil hierover berichtte.

Radio Baobab blijft vooralsnog het snelste en enig echt functionerende medium. En men heeft er geen - b.v. aan het CESTI opgeleide journalisten voor nodig, ook al mogen die uiteraard wel meedoen aan deze vorm van communicatie.

... onder de apebroodboom ...

Meer over media, pers, radio en tv: volgende pagina's